

ginter gras

NORMANDIJA

RASIN MENJA SVOJ GRB

Jedan heraldički labud
i jedan heraldički pacov
čine — gore labud
ispod pacov —
grb gospodina Rasina.

Često mozga Rasin
o svom grbu i smeška se,
kao da zna odgovor,
kada prijatelji pitaju za njegovog labuda
a misle na pacova pri tom.

Rasin stoji
kraj jednog ribnjaka
i razmišlja o stihu,
hladnom i odmerenom
koji bi da sačini uz pomoć mesečine i ogledala
vode.

Labudovi spavaju
tamo gde je plitko,
i Rasin poima onaj deo svoga grba
koji je beo
i lepoti služi ko' uzglavlje.

Ali pacov ne spava,
jedan vodeni pacov je to
i gricka, kao što to vodeni pacovi čine,
odozdo zubima
usnulog labuda.

Labud kriči,
voda se uzbukava,
svetlost mesečeva slabi i Rasin odlučuje
kući da krene,
radi svog grba izmene.

Briše heraldičkog pacova.
Koji, pak, ne prestaje njegovom grbu da
nedostaje.

Beo i nem bez pacova,
labud će prespavati njegovo zalaganje —
Rasin se odriče teatra.

FALADA

Prikovana kudrava griva,
mirna pozlačena, uši krute:
Faladina glava, Faladina usta čute.

Krv kaplje na mramor moga mesara,
zgrušava se na pločama, strugotina
usljava krv Faladinog mesa.

Ako se meso otkaçi, nema više galopa,
nema više kasanja, sedlo je zaboravljeno,
obećava mesar, no Falada čuti.

Plavocrni izbrijani obrazi, žmirka,
ponedeljkom mora da menja svoju kecelju,
koja postaje tvrda od Faladinog mesa.

Njegov nož koji zatvara pore,
vaga, koja govori samo težinu,
ne i imena — Falada čuti.

Odustajem od kupovine, na hladnim kukama
visi više no što mogu da platim;
deset pasa napolju, jer Faladino meso . . .

Prikovana kudrava griva,
mirna pozlačena, uši krute:
Faladina glava, Faladina usta čute.

SVIM BAŠTOVANIMA

Zašto hoćete da mi zabranite da jedem meso?
Dolazite sada sa cvećem,
pripremate mi lepe kate,
kao da nije ostalo dovoljno lošeg ukusa jeseni.
Ostavite karanfile u vrtu.
Ako su bademi ipak gorki,
gazometar,
koji vi nazivate kolačem —
dok ja želim da popijem mleko.
Kažete: povrće —
i prodajete mi ruže na kilo.
Zdravo, kažete, i mislite na lale.
Treba li da se hranim otrovom,
povezanim u male kitice,
uz nešto soli?
Treba li da umrem od đurđevka?
A ljiljani na mom grobu, —
ko će me štititi od vegetarijanaca?
Pustite me da jedem meso.
Ostavite me samog sa koskom,
da bi prestala da se stidi i pokazala se gola.
Tek kad se odmaknem od tanjira
i budem glasno hvalio volove,
tek tada otvorite vrtove,
da bih mogao da kupim cveće —
jer rado gledam kako vene.

NORMANDIJA

Bunkereri na obali
ne mogu da odbace svoj beton.
Katkad dolazi poneki polumrtav general
i miluje puškarnice.

Ili svračaju turisti
na pet mučnih minuta —
vetar, pesak, papir i urin:
Uvek je invazija.

NOĆNI STADION

Išao je polako po nebu fudbal.
Sada se videlo da su tribine posednute.
Usamljen stajao je na голу pesnik,
no sudija je zviždao: U stranu.

Preveo sa nemačkog
OLIVER ILIĆ

pablo neruda

KAKVA BEŠE ŠPANIJA

UKUS

Od lažnog zvezdoznanstva, otužnih običaja,
prosipanih bez kraja i nošenih vazda uza se,
sačuvao sam poriv, ukus usamljeničtva.

Od razgovora trošnih kao trule daske,
s poniznošću stolica, s rečima užurbanim
u ropskoj službi nedostojne volje,
žilave kao mleko, kao sedmice prošle,
kao vazduh što visi nad gradovima.

Ko se može pohvaliti čvršćim strpljenjem?
Moj zdravi razum je omot od jake kože,
boje skupljene, sklupčane kao zmija:
moja stvorenja niču iz grdnog ustuknuća:
jedno jedino piće, jao, i odbacujem dan
što sam izabrao, isti međ danima zemaljskim.

Živim pun stvari obične boje, čutljive
kao stara majka, strpljenja tvrdog
kao senka crkve ili odmor kostiju.
Hodam pun voda sklonosti dubokih,
pripravnih, dremljivih u bdenju tužnom.

U meni gitara i jedna pesma drevna,
štura i zvučna, stalna, nepokretna,
kao hrana tačno na vreme, kao dim:
tvar u mirovanju, ulje živo:
surova ptica brine o mojoj glavi:
nemenljiv andeo živi u mome maču.

KAKVA BEŠE ŠPANIJA

Beše Španija zategnuta i suva, doboš
dana, tmuloga zvuka,
ravnicu i orlovo gnezdo, tišina
išibane nepogode.

Kako do suza, svom svojom dušom
volim tlo tvoje tvrdo, tvoj jadni hleb,
tvoj narod jadni, kako u srži
mog bića živi izgubljen cvet tvojih sela,
zgrčenih i u vremenu nepokretnih
i ledine tvojih rudogorja,
što se pružaju na mesečini kroz vekove,
što je proždrao jedan pusti bog.

Sve tvoje tvorevine, tvoja životinjska
samoća združena s tvojim umom
kamenom opasanim, vađenim iz tišine,
tvoje oporo vino, tvoje slatko
vino, tvoje surove
i tanane loze.

Sunčani kamen, čist među stranama
sveta, Španija prošarana
krvlju i metalom, modra i pobjednička
proleterka latica i granata, jedina
živa, snena i zvučna.

STARICE KRAJ MORA

Idu starice tmurnom moru
sa vezanim šalovima,
na krhkim nogama slabim.

Sednu na obalu, same,
ne miču pogled ni ruke,
ni oblake ni tišinu.

Raspusno more pršti, krši,
obrušava brda truba,
trese brcima bika.

Krotke gospe što sede
kao u providnoj barci
motre talase straha.

Kud idu, gde to behu?
Dolaze sa svih strana,
sa vrela naših života.

Sada je njihovo more,
hladna i vrela praznina,
samoća puna vatri.

Dolaze iz svih prošlosti,
iz nekad mirisnih kuća,
iz sutona popaljenih.

Motre il' ne motre more,
štapom crtaju znake;
more im briše krasnopis.

Čileanski pesnik PABLO NERUDA (1904—1973; pravo ime — Ricardo Eliezer Neftalí Reyes Basoalto) potiče iz porodice siromašnog železničara. Rano je započinje u književnim krugovima Santjaga, a do 1926. godine već je objavio pet knjiga pesama i pesama u prozi. Nikaragvanski pesnik Rubén Darío i drugi špankoamerički »modernisti« naučili su ga kosmopolitizmu, ali i ljubavi prema Južnoj Americi i njenom složenom kulturnom nasleđu. Već u zbirci Dvadeset ljubavnih pesama i jedna pesma očaja (Veinte poemas de amor y una canción desesperada, 1924), iako još pod uticajem »modernističkih« formalnih obrazaca, Neruda njihovom intelektualističkom idealizmu suprotstavlja intuitivni materijalizam. Snažan čulni i emotivni doživljaj sveta — »beskrajni život, zemljom krilat« — postaje njegova velika i trajna strast, koja se u prostranstvima slobodnog stiha i pod uticajem nadrealizma razvija kroz obimno delo Boravište na zemlji (Residencia en la tierra, I — 1925—1931; II — 1931—1935; III — 1935—1945).

Putovanja širom sveta u diplomatskoj službi dovela su Nerudu 1934. godine u Madrid, gde je okupio darovite mlade pesnike na čelu sa Garcijom Lorkom i sa njima pokrenuo časopis Zeleni konj za poeziju (Caballo verde para la poesía, 1936). Španski građanski rat doneo mu je prekretnicu u poeziji. Antifašista od početka, a kasnije (od 1943) član Komunističke partije i veliki politički borac u svojoj zemlji, Neruda je našao nov kolektivni, politički smisao života i pesništva. On piše poemu Španija u srcu (España en el corazón, 1937), koja iz borbene pesme Internacionalnih brigada prerasta u idejnu podlogu njegovog najvećeg dela — Opšteg speva o Čileu (Canto general de Chile, 1950), u kome opeva vekovni sukob između nosilaca životvorne ljubavi i rušilačke sebičnosti u razvoju Latinske Amerike. Kasnije zbirke pesama, naročito Iskonske ode (Odas elementales, I—III, 1954—1957) i Knjiga lutanja (Estravagario, 1958) potvrđuju snagu spoja »gargantuanske« lične vitalnosti i komunističkog humanizma u Nerudinoj poeziji, uz veću formalnu disciplinu stiha.

Neruda je dobio visoka priznanja za svoj društveni i pesnički rad: Nagradu za mir SSSR 1953, Nobelovu nagradu za poeziju 1971. Najveće je, verovatno, ipak priznanje nebrojenih čitalaca širom sveta, koji u njegovom delu nalaze političnost i poetičnost, istinu i lepotu, u bujnom, neodoljivom jedinstvu.

Preveo sa španskog
ALEKSANDAR NEJGEBAUER

radomir putnik

JESAM

1
Šta osećaš kada promeniš oblik
I postaneš kaš magle, zvuk i prah?
Znaš li koliko očiju imaš?

Ne verujem da ti pluća dišu
Isti vazduh kao i moja;
Gle, lomim vreme kao trošnu opeku
I njime te hranim, a glad i žeđ,
To znaš, niko ne može utoliti.

Tvoja dužnost dična je,
Jer svojim razumom moj vrebaš.

2
Tvrde su linije tela, katkad
Prekinute, krte kao kristal.
Prepoznajem te i, gle,
Trozubac me ospokojava,
Trozubac u tvom jeziku.

Naglo se menjaju običaji,
Smrtnih smo čula plen, sudbi popustljiviji,
Spremni na lov, na uhođenje,
Kao zver kad vreba, toliko spremni smo.

3
Daleki svetovi u mojoj lobanji traju
Kao bol nepredvidivi, kao led beli;
Njihova nužnost plaši te, pišeš poruke,
Al' svet je od straha tvog jednostavniji.

Prepoznajem već lica, draga su,
Ti želiš da satraš svetove,
Prestrašen do ludila jesi.

Lukavo praviš zasede mom razumu;
Traju daleki znakovi u mojoj lobanji,
Zaštićeni od tebe, ali i meni nepoznati.

4
Budni smo oboje, darovani zlu —
Ja tvojoj, ti sopstvenoj volji,
Radosno.

Budni smo, budni ko srca drhtava,
Dok nevrema je napolju,
Dok nepogoda urasta u moju kičmu.

5
Šta jeste tu gde beše glava moja,
Čarobni kamen, magla koja hrla
Uvek istom cilju, put pokreta
Mlakah, put merljivih glasova?

O, dobro mi je, izjednačeno
Dobro sa zlim, celovit sam,
Iznad sam razuma, iznad gladi
Putene, visoko, visoko iznad.

Zveri, zrno po zrno,
Razvlače moj trup.

6
U podnevni sat trajem, rušim se;
Smeh u grudima dok zubi
Postaju oštriji od kobi;
Zaspimo, otrovani lepim danima,
Sumnjičavi; ispred žrtvenika
Ruke milosrdno sebe dotiču,
Pomičemo se, a izlaz dalek ko oblaci.

Već osvajamo prah podneva.

Po čaura paučine na tvom licu,
Po čudo razapeto na dlanu
Kao nevolja širokom.

7
Tvoje ko zmijsko bedro.
Pružaj mi ruke, zatim druge dve
Pa treće, iz njih belo korenje pada
Na usne, strpljivo,
Strpljivo.

Nikuda oči ne mogu da presadim,
Preko njih naslage hiljade godina;
Shvatam zbrku vremena, kornjačin hod
Brži je od naših pokreta.

Vrh glava naprslo ride sunce.

8
Kao magla nad vodom, kao nestalo lice
Iz sećanja, kao mreža paučine bivaš;
Kratak dodir i već je kovčeg namera
Na ramenima. Mirujemo.

Kako je nemoguće trajati dok
Sile vladaju razumom, kako
Smo neotporni!
Oči nam, kao mišolovke, vrebaju.

Slabašan je dah, ni do zvezda ne
Doseže, ni do jutra čak.

9
Odbojan biva mi sluh.
Kakav je to zvuk, belji od
Konačnog? Ko ga unosi u moj razriveni,
Kao u predanju rezbareni dan? Ko?

Ne mogu izdržati, to je tuđe lice
Prislonjeno uz oči mi, to je
Neki zalutali putnik, kao
Strah opipljiv. Kao krv prisutan.

10
Potpuno oslobođen, opušten,
Čutljiv i lagodan dišem vazduh,
Sebično ga prisvajam, opet dišem.

Vračah se, pa jesam, to pravo
Sudnjega trenu pozno stekoh; važno
Jeste izdržati, dodirnuti površinu
Bar jednom.

I onda težnost kanu mi na usnu,
Kao lepeza raširi se otkucaj sata.

Opet jesam, napregnut ko luk moždani,
Ali jesam, moj prst uperen je
Prema beskonačnim putevima.